

Reforma polityki społecznej, czyli odpowiedź na kryzys państwa

TOMASZ PIRÓG

AGH AKADEMIA GÓRNICZO-HUTNICZA IM. ST. STASZICA W KRAKOWIE

recenzja książki

Fot. Tomasz Ferenc

Mirostław Grewiński

Wielosektorowa polityka społeczna.

O przeobrażeniach państwa opiekuńczego

Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa 2009

Przywykliśmy do tezy, że państwo opiekuńcze jest w kryzysie. Pogląd ten głosi, że ład instytucjonalny, który wykuwał się w czasach tryumfu trzeciej fali praw obywatelskich, jest podważany przez praktyki społeczne obywateli. Dawni beneficjenci systemu starają się omijać jego przybytki (szpitale, szkoły, transport). Niezadowoleni z poziomu usług publicznych zmniejszają swój wkład w system podatkowy, aby ograniczyć marnotrawstwo towarzyszące wydatkom z budżetu publicznego. Dodatkowo, globalna konkurencja sprawia, że firmy chcą prywatyzować zyski i upubliczniać koszty swojej działalności. Lokują się w państwach o dobrej edukacji, opiece zdrowotnej i stanie dróg, ale nie chcą płacić w nich podatków (por. Bauman, 2006).

W społeczeństwach postindustrialnych konsumenci poszukują produktów wytworzonych wedle modelu post-fordowskiego,

które dopasowane są do potrzeb każdego indywidualnego odbiorcy. Kryzys państw opiekuńczych, widoczny od lat 70. XX wieku, objawił się m.in. tym, że instytucje publiczne nie potrafiły wyprodukować odpowiednich usług publicznych, które satysfakcjonowałyby każdego obywatela. Biurokratyczny aparat etatystycznej polityki społecznej nie posiadał elastyczności organizacyjnej, będącej cechą podmiotów niepublicznych podążających za rynkiem. Centralizacja i hierarchiczność zarządzania sferą publiczną utrudniała również transfer wiedzy między społeczeństwem a gremiami decyzyjnymi (por. Hausner, 2008; Osborne i Gaebler, 1992).

Powyższą charakterystykę problemów rządzenia przybliży kontekst instytucjonalny, do którego odnosi się książka Mirostława Grewińskiego *Wielosektorowa polityka społeczna. O przeobrażeniach państwa opiekuńczego* (2009). Stanowi ona opis

projektu normatywnego, zbudowanego w celu zwiększenia zadowolenia obywateli z działania instytucji publicznych.

Recenzowana książka składa się z dwóch części: teoretycznej oraz praktycznej. W pierwszej części autor omawia komunitarianizm jako przykład nowego podejścia do obywatelstwa, przybliżając przy tym znaczenie kluczowych pojęć towarzyszących reformom państw opiekuńczych (kapitał społeczny i społeczeństwo obywatelskie), legitymizujących instytucjonalną rekonstrukcję rządu.

Opisana koncepcja nie postuluje zaniku aktywności władz państwowych w zakresie polityki społecznej, a jedynie zmianę logiki ich postępowania. Grewiński prezentuje instytucjonalne modele wielosektorowości, które mają cechy modeli teoretycznych. Są one budowane na podstawie idei tzw. „trzeciej drogi” (Giddens, 1999), postulującej „prywatyzację odpowiedzialności” obywateli za własny los, w sposób łagodzący negatywne skutki „zinstytucjonalizowanego indywidualizmu” (Beck-Gernsheim, 2002). Powyższe zmiany wymuszają na jednostkach aktywność w zakresie zabezpieczenia własnych potrzeb socjalnych i oddolnego grupowego współdziałania w ramach polityki społecznej. Modele wielosektorowe starają się pogodzić realizację powyższych zamierzeń z nienaruszeniem zasady, iż państwo powinno pomagać obywatelom w wyrównywaniu standardu życia oraz ponosić odpowiedzialność za całość kształtu polityki społecznej. Decentralizacja, dekoncentracja i demonopolizacja tej polityki ma na celu doprowadzenie do wzrostu satysfakcji obywateli-konsumentów z rządu.

Książka zawiera charakterystykę silnych i słabych stron każdego z trzech sektorów współtworzących wielosektorową politykę

społeczną: pozarządowego (*non-profit*), publicznego i rynkowego (*for-profit*). Autor dochodzi do wniosku, że skuteczna polityka społeczna wymaga wzajemnego uzupełniania się sektorów, bowiem każdy z nich samodzielnie może doprowadzić do skutków negatywnych. W celu zilustrowania powyższych tez przedstawia własną koncepcję tzw. „stokrotki dobrobytu”.

Druga część monografii dotyczy zagadnień praktycznych. Mirosław Grewiński omawia w niej problemy implementacji wielosektorowej polityki społecznej. Dokonuje tego poprzez prezentację rozwoju III sektora w Polsce oraz opisuje elementy pluralizmu obecne w obszarach takich jak: pomoc i integracja społeczna, polityka zatrudnienia i rynek pracy, polityka edukacyjna i kształcenie ustawiczne.

Warto podkreślić, że prezentowana książka ma charakter normatywny. Promuje ona wzmocnienie znaczenia niepublicznych osób prawnych w polityce społecznej państw opiekuńczych oraz ewolucję instytucji publicznych, przeprowadzaną w duchu nowego zarządzania publicznego. W moim odczuciu autor nazbyt koncentruje się na pozytywnych skutkach włączenia III sektora do wielosektorowej polityki społecznej. Wiara w model przystania krytycyzm związany z jego potencjalnymi konsekwencjami.

Na zakończenie proponuję czytelnikom książki Mirosława Grewińskiego sięgnięcie po dorobek innych autorów zainteresowanych wielosektorowością, którzy poruszyli podobne wątki w bardziej krytyczny sposób. Paweł Załęski (2012), Ryszard Szarfenberg (2008) i Chantal Mouffe (2008) dostrzegają, że promowana i wdrażana w wielu krajach zmiana logiki rządu powoduje nowe nierówności społeczne. Przeczą tym samym neoliberalnym

idealistom wierzącym w reformy państwa, w których wszyscy równo zyskują (indywidualnie i wspólnie), a nikt subiektywnie nie traci. 👁

Bibliografia:

- Bauman, Z. (2006). *Praca, konsumpcjonizm i nowi ubodzy*. Warszawa: Wyd. WAM.
- Beck, U., Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Giddens, A. (1999). *Trzecia droga. Odnowa socjaldemokracji*. Tłum. H. Jankowska. Warszawa: Książka i Wiedza.
- Grewiński, M. (2009). *Wielosektorowa polityka społeczna: o przeobrażeniach państwa socjalnego*. Warszawa: WSP TWP.
- Hausner, J. (2008). *Zarządzanie publiczne*. Warszawa: Scholar.
- Mouffe, Ch. (2008). *Polityczność. Przewodnik krytyki politycznej*. Tłum. Joanna Erbel. Warszawa: Krytyka Polityczna.
- Osborne, D., Gaebler, T. (1992). *Rządzić inaczej. Jak duch przedsiębiorczości przenika i przekształca administrację publiczną*. Tłum. Andrzej Jankowski. Poznań: Media Rodzina of Poznań.
- Szarfenberg, R. (2008). *Krytyka i afirmacja polityki społecznej*. Warszawa: IFiS PAN.
- Załęski, P. (2012). *Neoliberalizm i społeczeństwo obywatelskie*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.